

АГРОМЕТЕОРОЛОГІЧНИЙ ДОСВІД УКРАЇНЦІВ У СУЧАСНИХ ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

У статті мовиться про традиційні народні способи визначення майбутнього врожаю, які знайшли відображення в сучасних засобах масової інформації. Українці сформували раціональні й ірраціональні прикмети, що базуються на спостереженнях за окремими явищами природи, флорою та фауною. У сучасних ЗМІ помітне деяке спрощення і зменшення розмаїття агрометеорологічних прикмет.

Ключові слова: народні знання, народна метеорологія, народна агрономія, прикмета, засоби масової інформації.

В статті говориться о традиционных народных способах определения будущего урожая, нашедших отражение в современных средствах массовой информации. Украинцы сформировали рациональные и иррациональные приметы, базирующиеся на наблюдениях за определенными явлениями природы, флорой и фауной. В современных СМИ заметно некоторое упрощение и уменьшение разнообразия агрометеорологических примет.

Ключевые слова: народные знания, народная метеорология, народная агрономия, примета, средства массовой информации.

The article is devoted to the traditional folk methods of the future harvest determination that are reflected in present mass media. Ukrainians have formed the rational and irrational omens based on the observations of certain natural phenomena, flora and fauna. In current mass media certain simplification and diminution of the diversity of agrometeorological omens is marked.

Keywords: folk knowledge, folk meteorology, folk agronomy, omen, mass media.

Народна метеорологія як невід’ємний елемент системи народних знань – це сукупність прикмет, пов’язаних із прогнозуванням погоди. Землеробський характер господарських занять українців у минулому зумовлював значну залежність успішного проведення сільськогосподарських робіт, а відтак – добробуту селянина, від природних, особливо кліматичних, умов. Проте і нині жителі України продовжують стежити за погодними змінами, дедалі частіше покладаючись не на власний досвід, а на інші джерела, зокрема друковані та електронні засоби масової інформації (ЗМІ).

З метою визначення рівня репрезентації народних агрометеорологічних знань було опрацьовано всеукраїнські й регіональні газети, інтернет-сайти, телепередачі. Аналізуючи сучасні електронні та друковані ЗМІ, удалося помітити, що метеорологічні прикмети посідають там значне місце. На шпальтах окремих обласних газет знаходимо народні, здебільшого календарні, прикмети. Деякі газети мають постійні рубрики, де вміщено короткотермінові й довгострокові метеорологічні прикмети: газета «Галичина» (Івано-Франківськ) –

«Народні спостереження», «Прикмети місяця»; «Донеччина» (Донецьк) – «Наш календар»; «Житомирщина» (Житомир) – «Народні прикмети», «День за днем»; «Новини Закарпаття» (Ужгород) – «Прикметі вір, але й перевір», «Погода»; «Слобідський край» (Харків) – «З народних звичаїв і спостережень». Також садівники й городники спілкуються на форумах і пропонують окремі раціональні, головним чином, фенологічні, прикмети, які були перевірені багатьма поколіннями наших предків [40]. Інколи сайти дають практичні сільськогосподарські поради та метеорологічні передбачення наступного гарного врожаю [39].

Значний матеріал із царини народних агрометеорологічних знань представлений у сучасних ЗМІ. Існує потреба уважного опрацювання цієї складової традиційної народної культури, вивчення особливостей означеного етнографічного матеріалу. Із цієї проблематики нами було підготовлено ряд статей, у яких розглянуто репрезентацію народного досвіду метеопрогнозування в друкованих та електронних ЗМІ [3–5]. У пропонованому дослідженні на основі спеціалізованих рубрик газет та

інтернет-сайтів, які містять прикмети-рекомендації, проаналізовано агрометеорологічний досвід українців як складову господарської практики народу.

Останнім часом науковці дедалі частіше починають звертатися до традиційного досвіду народів у життєзабезпечувальній діяльності. Зокрема, у практиці сучасної медицини широко використовуються традиційні методи лікування й діагностики хвороб. Сейсмологи та метеорологи також послуговуються традиційними способами прогнозування природних явищ, хоча загалом ставлять їх під сумнів. Навіть критика сучасних дослідників у сфері природознавства змушує їх звертатися до вивчення традиційної народної культури, залучати сучасну практику народних знань.

Найпоєднаніше народний досвід прикладного характеру можна розглянути при вивченні агрометеорологічної практики українців. Кожен народ має значну кількість прикмет для визначення врожайності сільськогосподарського року, адже в умовах традиційного суспільства доля врожаю значною мірою залежить від природно-кліматичних умов. Ці прикмети пов'язані з окремими порами року, місяцями і днями; явищами природи; різноманітними особливостями рослинного та тваринного світу.

Значна кількість прикмет визначення врожайності міститься в календарних передбаченнях. Календар формувался поступово протягом багатьох століть, передавався з покоління в покоління. У ньому відображено практичний досвід селянина, різноманітні астрономічні, агрономічні, а також метеорологічні знання. Однак до народного метеорологічного календаря включені лише ті дати й дні, які пов'язані з характерними сезонними явищами та подіями господарського життя. Таким чином, він не охоплює всіх християнських свят, а лише окремі, яким надається особливе значення.

Важливим у народному календарі був період зимових свят, які називають «Святки»: Різдво (7 січня), Новий рік (14 січня) та Водохреще (19 січня). Серед різноманітних святкових ритуалів цього періоду важливе місце займало також передбачення майбутнього врожаю. ЗМІ з різних регіонів України подають загалом подібні прикмети, які прогнозують

як увесь урожай, так і його окремі елементи, за зоряним небом. *Небо зоряне на Різдво – врожай на горох. Якщо на Новий рік небо зоряне – на врожай ягід у лісі. Якщо під Новий рік небо в зірках – врожай на гриби й горох. Якщо на Щедрий вечір небо в зірках – на врожай, в тому числі й грибів. Зоряна ніч на Богоявлення – врожай на горох і ягоди. Якщо на Водохреще зоряна ніч – вродять горіхи і ягоди* [2, с. 4; 7, с. 4; 9, с. 1; 11, с. 4; 22, с. 6; 24, с. 11; 38, с. 15; 48, с. 4; 55, с. 16]. Як видно з прикмет, головна ідея їх прогнозування побудована на асоціаціях: багато зірок – багато грибів, ягід, горіхів, бобів тощо.

В Україні побутує значна кількість метеорологічних прикмет і ворожін про погоду, урожай, господарські умови весни й літа за кількістю снігу, інєю в певні дні та періоди зимового святкового циклу – у грудні, напередодні та після Святків. Як уважають українці, на все свій час. Так, узимку має бути холодно та сніжно, а влітку – тепло й волого. *Холодна пора без снігу – літо без хліба. Коли сніг рано ліг – врожай озимини і ярових буде рівним. Якщо сніг гне гілля, врожай буде рясний* [12; 21; 53, с. 18].

Учені-агрономи підтверджують важливе значення снігу для землеробства, який, покриваючи землю, охороняє посіви від вимерзання, збагачує ґрунти поживними речовинами та необхідною вологою, що разом із зимовими опадами потрапляють у землю при таненні снігу навесні. Означені сприятливі для врожаю властивості снігу помічали і наші предки. *Грудень – без снігу, літо – без хліба. Якщо січень сніговий – буде хліб рясний. Як ляже глибока зима, то готуй глибокі закрома* [13, с. 8; 26, с. 11; 65]. Проте не кожен сніг хороший для врожаю. Доброю ознакою було, якщо він випадав на суху мерзлу землю – тоді посіви не випривали. *Сніг випадає на мерзлу землю – добрий урожай хліба* [23, с. 6; 25, с. 11; 52, с. 18]. Закономірним є спостереження за снігом упродовж Різдвяних свят – важливого періоду народного календаря. *На Різдво сніг – на врожайний рік. Якщо під Новий рік добрий сніг – сій гречку. Якщо на Водохреще удень йде сніг – на врожай гречки: вранці – ранньої, вдень – середньої, а ввечері – пізньої* [10, с. 3; 12; 22, с. 6].

Окрім снігу, важливими для передбачення врожайності є зимові холоди. Напевно, це пов'язано з тим, що морози сприяють більш повному вимерзанню рослин під час зимового періоду, що не призводить до передчасного відновлення вегетації, яка у випадку наступних холодів могла б спричинити їхню загибель. Такі умови значною мірою забезпечують гарний урожай, мають неабияке значення для всіх рослин. *Грудень холодний та сніжний – хліб буде буйний та пишний. У січні тріщать морози – восени тріщатимуть од хліба засіки* [19, с. 3; 57].

Українці також відзначають важливу роль інею для майбутнього врожаю. Якщо в минулому спектр прогнозування був досить широкий, то нині в пресі репрезентовані, головним чином, лише прогнозування врожаю меду. *У грудні багато інею на деревах – буде багато меду. Багато інію на деревах у січні – буде багато меду влітку. У лютому багато інею на деревах – буде багато меду* [12; 43, с. 12; 54, с. 16]. Іній – об'єкт спостереження і під час Різдвяних свят, коли передбачають урожай зернових культур. *Якщо іній рясно вкриває всі дерева, то буде врожай на збіжжя. Коли на Маланку багато інею на деревах, то це до врожаю зернових. Якщо під Новий рік багато пухнастого інею на деревах – до врожаю зернових, доброго медозбору. Якщо на Йордан дерева були вкриті інеєм, то навесні у відповідний день тижня висівали яру пшеницю, щоб була густою і дорідною* [20, с. 6; 22, с. 6; 28, с. 11; 63, с. 3; 66, с. 4; 67; 68, с. 3].

Подекуди для передбачення врожаю стежать за бурульками, звертаючи увагу на їхню довжину та рясність. *У січні звисає багато бурульок ще й довгих, – урожай буде щедрий. У січні висить багато частих і довгих бурульок – урожай буде гарний. Якщо багато довгих і товстих бурульок – на врожай ярини* [12; 31, с. 11; 47, с. 16; 56; 57; 69]. Інколи в пресі трапляються уточнення щодо окремих сільськогосподарських культур, урожай яких можна передбачити за бурульками. *Великі бурулі на піддашках – буде добрий урожай кукурудзи. Якщо до Різдва під дахами було багато бурульок – вродять ярові, особливо ячмінь* [16, с. 16; 24, с. 11].

На Стрітення (15 лютого), крім передбачення погоди майбутньої весни, дізна-

ються і про врожай. Українці звертають увагу на швидке пробудження природи, що досить сприятливе для отримання гарного врожаю. *Якщо на Стрітення день ясний, тихий – щедрий урожай, особливо льону; добре бджоли роїтимуться. Як на Громницю день ясний, то буде льон прекрасний. Вітер на Стрітення – до врожаю плодових дерев* [14; 27, с. 11]. Існують прикмети, які вказують на те, що на Стрітення має бути тепло, щоб зі стріхи потекло, утворилися бурульки чи іній тощо. *Коли на Стрітення іній, зародить добре гречка і картопля. Якщо на Стрітення випаде сніг, то можна сподіватися на щедрий урожай ранніх хлібів, якщо під вечір – то пізніх. Як на Стрітення є під стріхами бурульки, то цього року буде добрий урожай кукурудзи* [14; 27, с. 11; 44, с. 8; 50, с. 4; 61, с. 16].

Погода навесні найбільше впливала на врожай, тому не дивно, що народ створив дуже багато весняних прикмет. Найважливіше для рослин, щоб земля, наповнена достатньою кількістю вологи, зберігала її до часу, необхідного для їх проростання та росту. Свято Явдохи (14 березня; у минулому – початок весни) потрапило в поле зору українського селянина. Гарна сонячна погода цього дня передбачає хороший урожай, головним чином, городини. *Якщо у цей день сонячно, то буде врожай на огірки. На Явдохи сонячно – вродить городина. Якщо на Явдоху день сонячний – вродить пшениця, а похмурий – просо і гречка. Якщо на Явдоху біля порога калюжі води, то пасічники купатимуться у меду* [29, с. 11; 49, с. 6; 59, с. 1].

Важливе місце в народному календарі українців займає одне з весняних свят – Тепло Олекси (30 березня). Оскільки раніше цього дня господарі-пасічники провідували бджіл, відкривали вулики для першого обльоту, то це призвело до формування прикмет визначення врожаю меду. *День сонячний – рік медовий* [46, с. 8].

Погода на Благовіщення (7 квітня) також має певне прогностичне значення для майбутнього врожаю. Загалом ці прикмети узгоджуються із сезонними погодними явищами, які повинні забезпечити гарний урожай. Практично по всій Україні до цього дня має зійти сніг. *Якщо на Благовіщення лежить сніг, літо буде неврожайним* [58, с. 8]. Інші прикмети

ґрунтуються на гарній, тихій, сонячній, можливо, дощовій погоді. *Якщо перед сходом сонця на Благовіщення ясно й тихо, то буде добрий урожай на зернові. Гарна погода – гарний урожай. Якщо на Благовіщення пішов дощ, значить чекай врожай на жито* [1, с. 16; 30, с. 11; 41, с. 16; 63, с. 3].

Навесні землероби очікують достатньої кількості помірних дощів, теплих, сонячних днів, що сприяють гарному врожаю. Селяни розуміють, що від опадів одразу після засівання, у період проростання та росту зернових, аж до часу їх цвітіння й дозрівання залежить дуже багато. Квітень, за народними спостереженнями, – місяць непостійний, ненадійний: тепло чергується з холодом, а ясна погода – із дощовою. За уявленнями землеробів, квітень і травень – важливі місяці для гарного врожаю. Теплі дощі у квітні, особливо наприкінці місяця, є однією з головних умов гарного врожаю. *Теплий квітень, мокрий май – буде добрий урожай. Квітень з водою – травень з травом. Мокрий квітень, сухий май – для картоплі буде рай* [12; 45, с. 8; 51, с. 4]. Теплий та дощовий квітень, а після нього – холодний травень уважаються найсприятливішими для врожаю. *Сухий і теплий май – скупий буде урожай. Травень холодний – рік хлібородний* [6, с. 10; 33, с. 6; 34, с. 11]. Допускається також і дощовий травень: *Травень мокрий робить хліб добрий. Скільки у травні дощів, на стільки років хліба. Коли в маю два дощики не випаде, то й золотий плуг не виоре* [15, с. 20; 33, с. 6; 64].

Важливого значення навесні українці надають першому грому, який є значною подією, що супроводжується різноманітними ритуалами, спрямованими на забезпечення здоров'я та добробуту людей упродовж наступного року. Перший грім пов'язують також із прогнозуванням урожаю. *Селяни побоювалися того, аби грім не прогрімів до того часу, доки на деревах не з'явиться листя. Бо тоді на щедрий урожай годі сподіватися...* [60, с. 2]. Інколи люди визначають майбутній урожай по тому, з якої сторони чути перший грім: *У травні перший грім із заходу – на врожай* [6, с. 10].

Одним з найбільш шанованих свят в аграрному календарі українців є свято Великомученика та Змієборця Юрія

(6 травня). Неабиякого значення українці надають Юрєвій росі, яка сама по собі вважається цілющою і слугує гарною ознакою для майбутнього врожаю: *Юрій з росом, Микола з травом. На Юрія роса, будуть добрі проса* [6, с. 10; 35, с. 7]. Інколи селяни спостерігають не за росом, а за дощами: *Як дощ на Юр'я – буде хліб і в дурня* [32, с. 12]. Наступне велике свято – Микола Весняний (Теплий), що його відзначають 22 травня. У цей день також передбачають урожай. *Святий Юрій пасе корів, а Микола коней* [17, с. 11].

Для літнього періоду і в традиційній метеорології, і в її сучасному висвітленні електронними та друкованими ЗМІ немає прикмет передбачення врожаю, бо вже близько час його збору. Практично ніщо не може вплинути на нього, крім непередбачуваних погодних явищ – засухи, граду тощо. Коли ж приходить осінь, то в селянина додаються клопоти: необхідно забезпечити гарний урожай наступного року. Важливу роль відіграє осіння сівба, яка має завершитися до Івана Богослова (9 жовтня). *Хто не посіяв до Богослова – не варт доброго слова* [18, с. 19].

Сама по собі осінь мало впливає на врожай, він більше залежить від зими та весни. Лише інколи українці звертають увагу на осінню погоду, коли земля має запастися достатньою кількістю вологи, промерзнути, щоб сніг прикрив молоді пагони. *Дощовий вересень – на врожай наступного року. Сухий, ясний листопад – загрозливий для наступного врожаю* [8, с. 8; 42, с. 12].

Календарні агрометеорологічні прикмети загалом можна пояснити раціонально, бо вони стосуються певних періодів року та циклічно повторюваних погодних явищ. Однак до народного досвіду українців потрапила частина прикмет, які не мають жодного раціонального пояснення. Це здебільшого спостереження за флорою та фауною, побудовані на світоглядних уявленнях українців. Народ виробив власні пояснення цих прикмет, які ґрунтуються на асоціативній рясності. Найчастіше українці спостерігають за деревами, що характеризуються значною кількістю плодів (жолуді, горіхи, горобина). *Багато жолудів – на холодну зиму і врожайне літо* [12]. Українці передбачають урожай за птахами, тваринами та комахами. *Якщо у пташиних гніздах менше яєць ніж зви-*

чайно – рік буде неврожайним [36, с. 11]. У ЗМІ представлена досить цікава, мало-відома сучасним українцям прикмета, що дає можливість дізнатися про майбутній рік за першим вильотом метелика. *Якщо першими вилетіли червоні метелики – літо буде багатим на мед, а якщо білі – буде мокрим і щедрим на молоко* [37, с. 6]. Напевно, така ірраціональність народних прикмет вплинула на значне скорочення репрезентації їх кількості в пресі.

Оскільки землеробство тривалий час було основною формою життєдіяльності українців, то в народній практиці збереглося чимало метеорологічних прикмет, пов'язаних із прогнозуванням майбутнього врожаю. Цьому слугував, головним чином, аграрний календар, з яким узгоджувалися строки робіт та прогнози врожаю. У традиційній культурі матеріал емпіричних спостережень зафіксований у формі поєднання раціонального та ірраціонального. Ця особливість визначає доцільність комплексного міждисциплінарного підходу до вивчення традиційної народної культури українців, зокрема їхнього досвіду життєзабезпечувальної діяльності. У значній кількості агрометеорологічних прикмет відбито особливості бачення світу представниками традиційного суспільства. Сучасні ЗМІ презентують цей досвід широкому загалу, не аналізуючи глибоко його зміст. Головний недолік представленого в пресі етнографічного матеріалу полягає в тому, що засоби масової інформації не завжди використовують місцеві регіональні приклади, тому існує велика ймовірність незбігу народних прикмет із сучасними прогнозами і, відповідно, втрати довіри до нього широким колом читачів. Загалом підтверджується можливість використання народного агрометеорологічного досвіду українців для визначення строків проведення польових робіт і різноманітних агротехнічних заходів. У зв'язку із цим варто уважніше розглядати традиційні спостереження та прикмети, пов'язані із сільськогосподарським виробництвом і агрометеорологією, зокрема з погляду їх науково-практичного значення.

Література

1. 7 квітня – Благовіщення // Слобідський край. – 2009. – 4 квітня (№ 38). – С. 16.
2. Богун Л. Вогонь і вода // Слобідський край. – 2005. – 19 січня (№ 9). – С. 4.
3. Васянович О. Метеопрогнозування українців у сучасних Інтернет-ресурсах // Матеріали до української етнології. – К., 2009. – Вип. 8 (11). – С. 264–268.
4. Васянович О. Народні метеорологічні знання українців у електронних та друкованих засобах масової інформації (аналіз джерельної бази) // Народна творчість та етнографія. – 2010. – № 4. – С. 69–75.
5. Васянович О. Народні метеорологічні знання українців у сучасних друкованих засобах масової інформації Одещини // Одиссос. Актуальні проблеми історії, археології та етнології. – Одеса, 2010. – С. 78–81.
6. Весна і травень. Тихо і несподівано // Свобода. – 2009. – 6 травня (№ 35). – С. 10.
7. Водохреща // Чорноморські новини. – 2006. – 19 січня (№ 4). – С. 4.
8. Гладун Я. Вересень. Народні передбачення погоди // Галичина. – 2006. – 2 вересня (№ 133). – С. 8.
9. З Новим Старим роком // Одеські вісті. – 2009. – 13 січня (№ 2). – С. 1.
10. Завтра – Водохрещі // Новини Закарпаття. – 2005. – 18 січня (№ 9). – С. 3.
11. Йде лапятий сніг на врожай // Свобода. – 2008. – 19 січня (№ 5). – С. 4.
12. Клуб з народознавства «Берегиня» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.lib.ukrds.com.ua/index.php?name=Pages&op=page&pid=115&pagenum=12.
13. Коли січень сніговий... // Чорноморські новини. – 2009. – 10 січня (№ 1–2). – С. 8.
14. Лютневі релігійні свята в Україні та прикмети [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.buryn.at.ua/publ/5-1-0-95.
15. Миколаєнко В. Квітучий май – то справді рай // Деснянська правда. – 2009. – 30 квітня (№ 48). – С. 20.
16. Миколаєнко В. Лютневий сніг весною пахне // Деснянська правда. – 2009. – 31 січня (№ 11). – С. 16.
17. Миколаєнко В. Травень землю гріє // Деснянська правда. – 2008. – 3 травня (№ 50). – С. 11.
18. Миколаєнко В. Яка погода на Покрову, такою буде й зима // Деснянська правда. – 2008. – 2 жовтня (№ 111). – С. 19.
19. Миценко М. Що покаже грудень // Волинь. – 2005. – 6 грудня (№ 138). – С. 3.
20. На святки готували кутю, освячували оселі... // Вісті Кодимщини. – 2005. – 8 січня (№ 2). – С. 6.
21. Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Сумській області. Свята та прикмети. Лютий [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.nmc.sumy.ua/svyata-ta-prikmeti-lyutij.

22. Народ підмічав // Деснянська правда. – 2009. – 6 січня (№ 2). – С. 6.
23. Народні прикмети у листопаді // Черкаський край. – 2008. – 5 листопада (№ 86). – С. 6.
24. Народні прикмети // Житомирщина. – 2009. – 1 січня (№ 1). – С. 11.
25. Народні прикмети // Житомирщина. – 2008. – 30 жовтня (№ 121). – С. 11.
26. Народні прикмети // Житомирщина. – 2008. – 4 грудня (№ 136). – С. 11.
27. Народні прикмети // Житомирщина. – 2009. – 12 лютого (№ 16). – С. 11.
28. Народні прикмети // Житомирщина. – 2009. – 10 січня (№ 2). – С. 11.
29. Народні прикмети // Житомирщина. – 2009. – 12 березня (№ 27). – С. 11.
30. Народні прикмети // Житомирщина. – 2008. – 3 квітня (№ 37). – С. 11.
31. Народні прикмети // Житомирщина. – 2009. – 15 січня (№ 4). – С. 11.
32. Народні прикмети // Житомирщина. – 2009. – 30 квітня (№ 44). – С. 12.
33. Народні прикмети // Житомирщина. – 2006. – 27 квітня (№ 46). – С. 6.
34. Народні прикмети // Житомирщина. – 2008. – 1 травня (№ 48). – С. 11.
35. Народні прикмети // Житомирщина. – 2005. – 5 травня (№ 49). – С. 7.
36. Народні прикмети // Житомирщина. – 2009. – 28 травня (№ 54). – С. 11.
37. Народні прикмети // Житомирщина. – 2005. – 16 червня (№ 66). – С. 6.
38. Народні спостереження // Галичина. – 2009. – 15 січня (№ 6–7). – С. 15.
39. Народные приметы на урожай [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://you-magic.ru/narodnye-primety-na-urozhaj/>.
40. Народные приметы января [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.vashsad.ua/plants/interesting_plants/show/7225/?h=%D0%BF%D1%80%D0%B8%D0%BC%D0%B5%D1%82%D1%8B.
41. *Натальчук А.* Благовіщення Пресвятої Богородиці // Вісті Придніпров'я. – 2005. – 7 квітня (№ 27). – С. 16.
42. *Натальчук А.* Листопад – не зима, а тільки зазимок // Вісті Придніпров'я. – 2006. – 31 жовтня (№ 85). – С. 12.
43. *Натальчук А.* Місяць, що дає прогноз і на зиму, і на всі періоди року // Вісті Придніпров'я. – 2006. – 5 грудня (№ 95). – С. 12.
44. *Натальчук А.* Погода на Стрітіння пророка // Вісті Придніпров'я. – 2008. – 12 лютого (№ 11). – С. 8.
45. *Натальчук А.* Пора весняного наступу // Вісті Придніпров'я. – 2006. – 4 квітня (№ 26). – С. 8.
46. *Натальчук А.* Тепло Олексія // Вісті Придніпров'я. – 2008. – 25 березня (№ 23). – С. 8.
47. *Натальчук А.* У січні тріщать морози – восени тріщатимуть од хліба засіки // Вісті Придніпров'я. – 2006. – 5 січня (№ 1). – С. 16.
48. Наш календар. Щедрий вечір // Донеччина. – 2009. – 10 січня (№ 2). – С. 4.
49. *Петрук В.* Березень – весновій // Хочу все знати (Суботня «Вінниччина»). – 2005. – 12 березня (№ 10). – С. 6.
50. *Петрук В.* Лютий – бокогрій // Вінниччина. – 2009. – 6 лютого (№ 15). – С. 4.
51. *Петрук В.* Надворі – квітень // Вінниччина. – 2009. – 3 квітня (№ 38). – С. 4.
52. Прикмети місяця // Галичина. – 2008. – 6 листопада (№ 167–168). – С. 18.
53. Прикмети місяця // Галичина. – 2008. – 4 грудня (№ 183–184). – С. 18.
54. Прикмети місяця // Черкаський край. – 2009. – 30 січня (№ 8). – С. 16.
55. Прикмети Нового року // Хочу все знати (Суботня «Вінниччина»). – 2005. – 1 січня (№ 1). – С. 16.
56. Роботи в саду й городі в січні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.0kk.org/?p=31.
57. Січневі прикмети [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.vechervkarpatah.at.ua/index/0-502.
58. Таїнство Благовіщення // Вісті Кодимщини. – 2008. – 5 квітня (№ 14). – С. 8.
59. *Тесло А.* «Щоб на дорозі не стояли...» // Слобідський край. – 2005. – 12 березня (№ 45). – С. 1.
60. *Тесло А.* До Благовіщення грим не гримів // Слобідський край. – 2005. – 5 квітня (№ 61). – С. 2.
61. *Тесло А.* Народні спостереження // Слобідський край. – 2009. – 31 січня (№ 11). – С. 16.
62. *Ткаченко М.* Головний місяць зими // Деснянська правда. – 2005. – 5 січня (№ 1). – С. 3.
63. *Ткаченко М.* Місяць первоцвітів і господарських клопотів // Деснянська правда. – 2005. – 2 квітня (№ 37). – С. 3.
64. Травневі прикмети [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.vechervkarpatah.at.ua/index/0-502.
65. У грудні сонце – на літо, а зима – на мороз [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ua.ua.info/content/articles/910.html.
66. *Фіголь Б.* Водичка-йорданичка... // Галичина. – 2008. – 19 січня (№ 8). – С. 4.
67. *Червінчук І.* На Маланки ховайтеся за пирогами та лякайте сокирою дерева [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.33channel.vinnitsa.com/2007/07-03-27.php.
68. Щедрий вечір // Донеччина. – 2005. – 14 січня (№ 3). – С. 3.
69. *Юр'єва М.* Народні прикмети. Січень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.intv-inter.net/news/article/?id=57759676.

SUMMARY

Folk meteorology as the integral element of folk knowledge system is the totality of omens connected with the prediction of the weather. Nowadays the population of Ukraine continue to keep up with weather variations giving credence to printed and electronic mass media, but not to their own experience. In the given investigation according to the specialized headings of the newspapers and Internet sites we will attempt to analyze agrometeorological experience of Ukrainians as the component of life support practice of the people. Every nation has a considerable number of the omens to determine the fruitfulness of the agricultural year as in traditional society the chance of the harvest vastly depends on natural and climatic conditions. Many omens of the harvest prediction are connected with the calendar foresight. The period of winter holidays, like Christmas (January, 7th), New Year (January, 14th) and Epiphany (January, 19th), when people watched the star sky was important in the folk calendar. Ukrainians know a large number of meteorological omens about the weather, harvest, economical conditions of spring and summer as for the amount of snow, hoarfrost, icicles. The other calendar feasts, spring in particular (Yavdokhy, Teploho Oleksy, the Lady Day) were also in the eyeshot of Ukrainians for the determination of the future harvest.

In spring people wait for the sufficient amount of the moderate rains, warm, sunny days, favourable for good harvest. Rain which is one of the vivid weather phenomena influences various spheres of life of the peasant very actively as the precipitations after the sowing, during the germination and the growth of the grain crops till the time of their blossoming and ripening are very important. Warm rains in April, especially at the end of the month are one of the main conditions of a good harvest. Warm and rainy April, cold May are considered as the most favourable for the harvest. The first thunder in spring is very important for Ukrainians. This is a significant event accompanied with various rites aimed at the ensuring of the people well-being for the next economical year. The first thunder according to the folk notions is also connected with the prediction of the harvest. There are no omens of the harvest foresight for summer period either in traditional meteorology or in its current elucidation in electronic and printed mass media as the time of harvesting is at hand. In autumn the peasant secures a good harvest of the next year. Autumn itself doesn't influence enough on the harvest. It depends mainly on winter and summer. There is a part of omens in folk experience of the Ukrainians without rational explanation. Ukrainians often watch the plants characterized with the plenty of fruit (mushrooms, acorns, nuts). The main drawback of the proposed ethnographical material is that mass media doesn't often use the local data. This fact increases the probability of differences of folk omens with current forecasts and accordingly the loss of the trust to this material by a wide range of the readers. In general the possibility of the usage of folk agrometeorological experience of Ukrainians as the determination of the dates of the field works conducting and different agrotechnical actions is confirmed.

Keywords: folk knowledge, folk meteorology, folk agronomy, omen, mass media.